

F L O T T N I N G O C H F L O T T L E D E R

I denna frågelista behandlas flottningsarbetets organisation, arbetsmetoder och terminologi med avseende på såväl yngre som äldre i folkets minnen kvarlevande förhållanden. Vid dess besvarande kan man berätta om eget deltagande i flottningen eller återge uppgifter som man inhämtat genom utfrågning av äldre flottningsarbetare. I bägge fallen är det av vikt att man anger den tidsperiod som avses och i vilka flottleder arbetet försiggått. För de personer som lämnat uppgifterna — upptecknaren själv eller anlitate sagesmän — antecknas namn, födelseort och födelseår samt, där så kan ske, upplysningar om föräldrarnas härstamning. Dessa sistnämnda uppgifter kan i många fall vara av stort värde för bestämmandet av de nedtecknade traditionernas och den språkliga terminologiens ursprungsort.

1. Flottningsarbete

Olika benämningar på flottningsarbete (till skillnad från annat arbete) (Ex: flottning flötning flötning flytte flöt flöta. Att flotta flytta flyttja flöttja flöta flödda.) Hette det t.ex. att jobba i flottningen eller något annat? Hur brukade Ni säga? — Vem stod för flottningen? Flottningsföreningen eller sågverksbolaget?

2. Flottningsarbetarna

Hur kallade man dem? (Ex: flottkarl flottningskarl flottare flyttare flötankarl flötkarl flöttjare flötandefinne lossare stockjunkare stockträmel. Vad kallades förmannen/arbetsledaren? Vad kallades dennes närmaste man?

3. Upplagsplatsen

Benämningar? (Ex: avlägg välta timmervälta timmertrav löp(a) timmerstöda isvälta landvälta vältplats rulling.) Hur lade man upp en välta? Hade man särskilda krav på upplagsplatsens läge och beskaffenhet? Skulle den slutta mot vattendraget eller vara beskaffad på något visst annat sätt? Förtog man några anstalter för att underlätta arbetet, om vältan låg på jämn mark? Lades länsor kring timmer på isen?

4. Flottningssäsongen

Förekom endast vårflottning? När skulle flottningen i så fall vara avslutad? Beständes flottningsperiodens längd t.ex. av hänsyn till vårbruket, tillgången på vatten exempelvis i sidoälvar till den egentliga flottleden eller av andra omständigheter? Vilka? Förekom upprensning av flottleden före flottningen? Drog man upp s.k. sjunktimmer? Byggdes särskilda anordningar för att hålla timret ute i strömmen? (Ex: riskistor stenkistor styrfästen styrbrötar landbrötar.) Känner Ni till ordet kinna dvs. genom utbyggnad, kinning, fästad vid land med kinnstakar, hindra stockar att törna mot land? Samlade man vatten i spardammar för reglering och fördelning av vattentillgången under flottningen? Skedde detta under längre tid före flottningens början? Var det av vikt att utnyttja den rikligare tillgången på vatten under våren? Vilka typer av dammar fanns i flottleden?

5. Rekryteringen

Hur var rekryteringen av arbetsfolk organiserad? Var det huvudsakligen ortens folk som arbetade i flottningen eller kom det också folk från annat håll (Värmland, Dalarna, Finland)? Känner man till från äldre tid att flottningen eller vissa arbeten därmed tagits på ackord? Lämna uppgifter om arbetsförtjänsten för olika slags flottningsarbeten! Vilken betydelse hade flottningen i ekonomiskt avseende för bygden? Utgick ersättning för skadegörelse till markägare? Känner man till termen landtramp och vad avsågs härmed?

6. Arbetsfördelningen

Känner Ni till nedanstående ord och deras innebörd? Berätta så utförligt som möjligt vad var och en gjorde.

brötflottare brötlossare dammkarl landvakt flaggvakt rännvakt magasinsflottare post(are) sjöflottare strömflottare släppare strömkarl tappare.

Minns Ni några särskilt besvärliga brötlossningar? Hur gick man till väga? Rivning eller sprängning? Förekommer olyckor under arbetet och kan Ni berätta om någon sådan?

7. Redskap

Vilka olika redskap hade man? (Ex: bröthake båtshake flottarhake fukdekrok flötjestång hakskaft hake rynda spett strömspak ya.) Vad är pinan

dragskon och bakstingaren för något?

8. Flottning i spakvatten

Vad kallades sådan flottning? Har Ni varit med om att spela in grimman från s.k. spelflotte. Om så är fallet, berätta om hur det hela gick till! Känner Ni till orden brud docka hora hållmärr i samband med flottning i spakvatten? Finns ordet sugga som benämning på en liten, primitiv flotte? Vad är ett draggkast? Vad menas med att dansa med bruden/horan eller gå i spelarmen? Hade man någon särskild benämning på repet mellan grimman och spelflotten? Vad kallade man manskapet på en spelflotte? (Ex: skutlag.) Vad är en diktal och en moring. Förekom bogsering av grimman vid gott väder?

9. Platser i flottleden

Känner Ni till orden eda edgård faxa hölja sandör stenhar stenör? Beskriv vad som menas med orden!

10. Timmerrännan

Kan Ni beskriva en rännas byggnad och vad som menas med följande ord? (block eller underlag bottendyna okstolpar okrygg stränglag betdyna betstolpe betsträva oksträva rämbalk.) Har Ni hört ordet klossa för och vad menas därmed?

11. Slutarbetet

Kallade man det att gå med rumpan, gå med slutänden, ta änden eller något annat? Förekom några festligheter i samband med slutarbetet? Har Ni hört ordet slutflytte och vad menas därmed?

12. Sorteringen

Vad kallades den? (Ex: skilje skiljebom bom sorteringsbom gallring.) Vad gjorde insättarna rämstickarna nedstickarna och indragarna? Vad gjorde prickaren och gallerpojken? Känner Ni till ordet igelkott för en maskinell anordning i rännan? Beskriv den! Vad är gredkammen för något? Känner Ni till följande ord för timmer som kommit på avvägar: arrestant ohyring ogärning villtimmer? Beskriv långsystemet och tvärsystemet i en ränna.

13. Bostäder, mathållning m.m.

Kunde man i allmänhet bo i hemmet eller måste man använda tillfälliga bostäder? Vad kallade man dem och hur var de byggda och inredda? (Ex: flottartak eldkoja gaphytta glappkoja öppenkoja.) Känner Ni till orden hönsmat, näbbgröt och motti? Förekom kaffekullor (kaffekonor kaffekäringar) och soppkäringar. Hade man något att syssla med under fritiden? Fiskade man t.ex.?

14. Ord och uttryck

Tala om så utförligt som möjligt vad som menas med följande ord och uttryck: bit bolackare bomkoppel bomlås bomsmide bomslana bottenstock bunke dragbom dykare flunka framkärn fäste glöra göra ån, hamn (kantstock på flotte) hållbom landdunge kantra (vid spelflottning) kluns kubb käxa fast, landtag pytta sinksmide svolk sno svolken, slana sköt synda timmerröse tira uthållning.

Känner Ni till andra ord och uttryck från flottarlivet är vi mycket tacksamma om Ni nämner dem och deras betydelse.